

Anviisning til Munkelroens og Gronkaalens Dyrføing og Anven- delse især som Foder for Malkeqvæg.

Ngerens stigende Cultur og Reenindtægt berøer vistnok fornemmelig paa en heldig valgt og kraftigt ernæret Dvægbesætning, der, deels directe ved sine Producter, skal forrente det halve Areal, som i Almindelighed anvendes til dens Sommerernæring, deels indirecte ved sin Giødning skal meddele det øvrige Areal en tiltagende Kraft — som maa svare til Kornproductionen, der nødvendigviis maa være stigende — om Eiendommenes Reenindtægt skal kunne svare til deres stigende Priis. Denne Grundsætnings Rigtighed bestrides vist ei mere af nogen tænkende Landmand, og dog handles endnu meget ofte ikke herefter; thi Halm og lidet Hø er vistnok hos den større Deel af de danske Landmænd Dvæggets eneste Vinternæring. Enkelte benytte vel Kornfodring og have ofte Nytte heraf, men i Aringer naar Sæden er i høi Priis, maa Reenindtægten meget formindskes, ligesom man ved Kornfodring vist ofte frembringer forholdsviis mere Kiød end Mælk, hvilken sidste i vore Hollænderier dog maa være Hovedsagen.

Rodværters Fodring er derimod endnu fielden bragt i Anvendelse hos os, skiondt man herved opnaaer flere store Fordele, der ei let paa anden Maade tilveiebringes; — thi Roefodringen kan paa eengang ansees saavel for et Kraftfoder som for et Saftfoder,

ved hvilken sidste Egenskab denne Fodring afgiver en langt naturligere Overgang for Dvæget, fra den saftige Sommergræsgang til det tørre Vintersfoder; en Overgang, der ellers altid giver sig følelig tilkjende i Tab af Mælk, Køernes Afmagring og en tør og mindre god Gjødning. Koefodringen raader Bod paa disse Ulemper, da Køerne herved baade holde Mælken og Huldet, ligesom Gjødningen herved baade vinder i Qvantitet og Dvalitet. Koedyrkningen burde derfor sikkert offres mere Opmærksomhed end hidtil er skeet, hvilket maaskee ogsaa vilde have været Tilfældet, dersom ikke de hidtil anvendte Arter havde haft Mangler, som have affrækket derfra. Saaledes Kartoflerne ved at give tynd Mælk, slet Smør og, naar de fodres i Mængde, maaskee svage Køer; Raalraben og Turnipsen ved at give Smør og Mælk Affmag og ved at være udsatte for at ødelægges af Jordlopper og Meeldug; Guleroden ved at fordre for megen Haandkraft, hvor de dyrkes i det Større.

Den Rodfrugt, som derfor egner sig bedst til Dykning under vore Forhold, er Kunkelroen, da den er temmelig sikker, meget lønnende, og maaskee den sundeste af alle; den ædes med stor Begjærlighed af Malkeqvæget, som trives godt og malter udmærket ved dens Fodring; den giver desuden velsmagende Mælk og Smør.

Disse Egenskaber have i de senere Aar vaft megen Opmærksomhed for Kunkelroen, der i Preussen overalt anvendes i det Større og i England mere og mere fortrænger Turnipsen, hvor det ei kommer an paa Fedning*).

*) I Preussen har jeg seet Kunkelroen anvendt med Held til

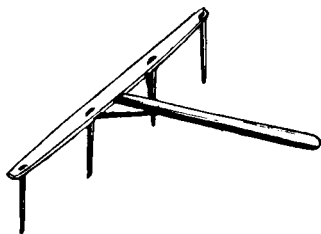
For muligen at bidrage til Forsøg med Runkelroesdyrkningen af flere danske Landmænd end hidtil er skeet, har jeg ei troet det uden Nytte at meddele følgende Anvisning til dens Dyrkning, støttet paa de faa Aars Erfaring, jeg deri har havt, deels ved selv at dyrke den, deels ved at see den dyrket paa andre Steder.

Af Runkelroen (*Beta Cycla*) har man mange Afarter, der ere forskjelliges i Farve, Form, Størrelse og Maade at vore paa. Den Afart, som meest anvendes til Dvægfoder, er Runkelroen over Jorden, eller den saakaldte Mangols-Roe, af hvilken der ligeledes gives mange Afarter. Af disse har jeg oftest seet dyrkes en lang, krumvokende, rød Art, som af Tydskerne kaldes Koborn; dog fremhæve nogle Landmænd nu en gul ligevokende Art som den bedste, ligesom de store, hvide og blegrode med Fordeel kunne dyrkes.

Skjøndt Mangolsroen meest ynder en leerblandet Muldjord, lykkes den dog ogsaa godt paa en ei altfor bindende Leer, ligesom den paa let, muldet Sandjord kan give en rig Høst. Paa Mosejord opnaaer den vel en overveiende Størrelse, men den bliver her ofte huul, samt løs og vandet. Ufrudtet tager paa saadan Jord desuden let Dverhaand, til Skade for dens Fremvært. Rød Sand og især Gruusjord bør ei vælges, da Udbyttet her altid vil blive ringe.

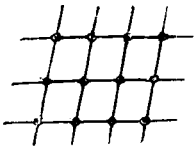
Studiefedning, dog i Forbindelse med andet Kraftfoder saasom Spøl, Urter o. s. v.

Det Areal, som vælges, maa i ethvert Tilfælde ei mangle Gjødningskraft, og denne Noe bør enten saaes efter Vinterfød i stærk gjødet Brak, eller der gives om Vinteren en god Gjødning paa anden dybt esteraarspløiet Stubjord. Om Foraaret pløies 2 à 3 Gange, for at blande Gjødningen godt med Jordsmonnet, og Harven bruges efter hver Pløining. Anvendes Mineerploven i Forbindelse med een af Pløiningerne, selv til en Dybde af 18 Tommer, da tør man love sig en god Virkning heraf, thi den fine Rodspidse trænger da i Jorden til denne Dybde. Midt eller sidst i Mai pløies og harves sidste Gang, hvorefter Jorden tromles og overtrækkes herefter med en saakaldet Marqueur, der ligner en Rive med et Hoved



paa 3 Alens Brede, hvis Tænder maae være 7 à 8 Tommer lange i 16 à 18 Tommers Afstand. Den første Trækning med Riven skeer efter en Snor, siden følger Rivens første Tand i den sidste Rille; nogle bruge 2 Marqueure, en med Tænder i 18 Tommers Afstand, en anden med 16 Tommer imellem disse. Den første anvendes paa langs af Ageren, den anden paa tværs, hvorved Stykket bliver inddeelt i 16 à 18 Tommers Kvadrater.

16 Tom. imellem hver.



18 Tom.
imellem hver.

For at Rillerne kunde være kjendelige, selv om der falder en stærk Regn, bør Marqueuren ei være for let og man kan i saa Fald fastbinde en Steen paa den.

Er Landet saaledes tilberedet, lægges Frøet 2 à 3 Korn i hvert Kors eller Dversskæringspunkt af Rillerne, hvor det med de tre Fingre trykkes i Jorden til Neglens Dybde og lidt Muld føres over dem med den ene Finger. Frøet maa udblødes 2 à 3 Dage i Vand og derefter tørres i Luften nogle Timer førend det lægges; uden denne Forsigtighedsregel udebliver ellers mange Kjerner. Nogle sigte de største Kjerner fra, og bruge disse alene, for at være sikre paa Spiringen. Til en Tonde Land bruges 3 à 4 \mathcal{L} Frø, som hidtil har kostet 24 \mathcal{S} à 2 Mk. pr. \mathcal{L} . Jeg har forskrevet dette fra Booth i Hamborg, under Navn af Mangol- eller Rohorn-Røefrø. Man kan imidlertid selv uden Bønselighed avle dette, og gaaer da frem paa samme Maade som ved Avlen af Rødbedefrø.

Frøet ligger undertiden i tørre Forsommere 8 à 12 Dage i Jorden førend det viser sig, men naar de fleste Kjerner ere spirede, kan man endnu lægge nogle der, hvor de tidligere lagte ere udeblevne. Efterplantning lader sig ogsaa anvende paa saadanne Steder; i denne Hensigt saaes i April et Bed i Haven, hvorfra Planterne tages; man maa opgrave dem med megen Forsigtighed for ei at beskadige den fine Pælerod. Ligeledes maa Planten saavidt muligt sættes i det stufne Hul med hele sin Længde, da det sætter Roen meget

tilbage i Bærten, naar den fine Rodspids ombøies, hvorved man tillige faaer vanskabte Roer.

Naar de unge Planter ere saavidt fremme, at Raderne ere kjendelige, da maa man ei forsømme den første Rensning, som skeer ved at løshaffe Jorden imellem Raderne, uden at hyppe samme til Planterne. Naar disse senere have skiftet Blade, optrækkes, helst før eller under en Regn, alle overflødige Planter, saa at der kun bliver staaende een paa hvert Sted. Udbyttet vilde ellers blive meget forringet. Denne Beskafning og Oprykning af de Planter, der første Gang vare overseete, maa skee anden Gang efter 3 à 4 Ugers Forløb. Sidst i August og især i September og October tage Roerne meget til i Størrelse og beskyyge da Jorden fortræffeligt med deres brede kraftige Blade. Midt i October kan man begynde at afskjære og opfodre Toppen, som ædes med Begjærlighed af Malkeqvæget, der herved tiltager i Melk, maaskee mere end ved noget andet Foder; dog mene Nogle, at Smørret herefter bliver tørt. Sidst i October eller først i November optrækkes Roerne, hvilket skeer med Lethed, da de ofte vore $\frac{1}{2}$ à $\frac{3}{4}$ Alen over Jorden; de stables i lange Hobe, omtrent 2 Alen brede i Bunden og foroven kun saa brede, som en Roes Længde; de dækkes ligesom Kartoslerne med Halm og Jord, og ved indtrædende Frost med Tang, Halm eller Gjødning, dog ere de ikke saa kjælne for Frosten, som Kartoslerne.

Udbyttet kan være meget stort, naar der ei er sparet paa Gjødningen og Haffen; saaledes er der i 1847 her ved Gaarden paa 1 Td. Land avlet 400 Tdr.

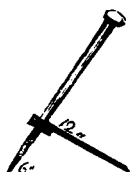
à 10 \mathcal{R} pr. \mathcal{L} d., stjøndt en Deel af Areallet var gruset Jord, der kun gav meget smaae Koer.

Om Vinteren indtages Koerne efterhaanden og haffes istykker med et saakaldet \mathcal{E} s; dog er dette i det Større for vidtløftigt, og bør dertil anvendes et Svinghjul med Knive, der oversfiære Koerne paa to Maader; de blandes derefter med Haffelse, 6 à 12 \mathcal{R} Koer pr. Ko, og fodres saa snart mueligt, efterat de ere itustkaarne, da Saften ved Luftens Paavirkning let overgaaer i Gjæring og taber da meget af sit Sufferindhold.

Hvor man dyrker Koerne i det Større, kan det ei nægtes, at de fordre mere Haandarbeide, end der paa de fleste Steder kan disponeres over; dog er Behafningen saa let, at gamle Koner og halvorne Børn kunne udføre denne; desuden kan man ogsaa i Hø- og Korn-Høsten ofte benytte de forste Timer af Dagen til Koebefafning, medens Duggen hindrer Høstarbeidet; ligeledes kan Regnveir benyttes til dette Arbeide. Hvor man imidlertid har Mangel paa Haandkraft, skal man med Fordeel kunne lægge Koen paa ophyppede Kamme, der da overtromles paa langs med en let Tromle, marqueres paa 12 Tom. Afstand paa tværs og besaaes paa fornævnte Maade. Kaderne kunne da holdes rene med en Kadrenser, saa at blot Mellemrummene mellem Koerne paa Kammene maae haffes. I Preussen foretrækker man imidlertid at lægge dem paa flad Jord, da man paastaar, at Kammene let udtørres til Skade for Koerne. I Mechlenborg vil man dog have havt Fordeel af Saaening paa Kamme.

Hvor Jorden er meget ureen af Frøufrugt, er

det undertiden umueligt at holde de spæde Planter rene, da især Agerkaalen vorer dem over Hovedet, før de vise sig over Jorden. Paa saadanne Steder har man i Fyen i Juni Maaned plantet Runkelroerne, deels paa Dphypning, deels paa den flade Jord, og er Plantningen skeet saaledes: 4 Røner følge efter hinanden, Nr. 1 stikker Hullerne med en Plantepind, forsynet med et lidet Stk. Brædt c. 3 Tom. i Kvadrat, anbragt 6



Tom. fra Spidsen, i hvilken Afstand tillige er fastgjort en Tverpind af den Længde, som Røerne skulle staae fra hinanden; denne Pind markerer det næste Hul; Brædtet trykker Hullet fast i Kanten for at hindre den løse Jord

fra at falde sammen. Rønen Nr. 2 lægger 4 Fingre fulde af Guano blandet med Gips eller Jord i hvert Hul; Patentgjødnings kan ligeledes med Fordeel anvendes. Rønen Nr. 3 fordeler Planterne i Hullerne og den 4de trykker Jorden om disse, hvilket maa udføres med Nøiagtighed, saa at Jorden ei alene trykkes til foroven, men i hele Hullets Dybde. Planterne maae desuden tilføres af en Anden, ligesom man ei tør undlade at vande i tørt Veir. Ved denne Methode kan man ploie og harve sin Jord oftere og derved ødelægge Ukrudtet; men Udplantningen koster det 5 dobbelte Arbeide mod Udsaaeningen, og Røerne blive langt fra saa gode, da de faae mange smaae Sideretvler, der holde paa Jorden, og de blive vanstabe og ofte hule. *)

*) For ingen Klasse af Agerbrugere vilde Runkelroens

Foruden Runkelroen bør Grønkaalen nævnes som et udmærket Foder for Malke-Dvæget. Den plantes i denne Hensigt paa vel dyrket opphyppet Jord, ligesom før nævnt ved Runkelroerne. Den voxer ypperligt paa Mosejord, taaler Guanoen anvendt i Hullerne, hvor den plantes, og holder sig bedre reen end Køerne, da den store Top snart kvæler Ufrudtet. Melken bliver meget god ved Grønkaalens Fodring, og den er om Efteraaret, naar Køerne bindes ind, et herligt Foder til Blanding i Haffelse. Den maa imidlertid opfodres, før stærk Frost indfinder sig, da dens Blade bortfryse i strænge Vintere. Stoffen er den meest nærende Deel af Planten, hvorfor man maa benytte den største Raal, man kan faae.

Paa omtrent 1½ Td. Land Mosejord blev her ved Gaarden i 1847 avlet 30,000 Grønkaalstoffe, af circa 3 T pr. Stk. Disse fodredes op i 60 Dage med circa 8 T daglig pr. Ko, skaaren i Haffelse og blandet med Avner og Straahaffelse.

Dyrkning vare til større Nytte end for Huusmands-Klassen, der i deres smaae muldrige Haver paa ½ Skp. Land kunde avle 20 à 30 Tdr. Køer, som ville afgive en ypperlig Hjælp til Køens Vinterfodring. Runkelroen er desuden meget skikket til Svinefodning, hvilket er beviist ved et Exempel her fra Egnen, hvor en Huusmand med 3 à 400 Køer fuldkommen har fedet sin Griis. Mange Huusmænd her i Sognet have herved faaet Lyst til at gjøre lignende Forsøg, og have anmodet mig om at skaffe dem Runkelroesro i dette Foraar.

J. Hofman (Bang),
Forpagter paa Uggeråvold.